

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасний етап розвитку економіки України, якому притаманні динамізм, ринкова культура, ризик, конкуренція, глобалізація, вимагає підготовки фахівців економічного профілю, здатних розв'язувати не лише першочергові завдання щодо виходу з кризи українського народного господарства, а й зробити можливим прорив держави, щоб зайняти гідне місце у світовому соціально-економічному просторі. Це зумовлює необхідність модернізації професійної підготовки майбутніх економістів.

Для роботи у сфері економіки, сучасного бізнесу та адміністративного управління, крім фахових та спеціальних економічних знань, необхідні знання та навички вільного володіння інформаційними технологіями. Окрім кваліфікованих користувачів комп'ютерної техніки, сучасна економіка країни потребує фахівців, які могли б використовувати новітні програмні засоби для оптимальнішого керування економічними процесами. Реалізація соціального замовлення суспільства на підготовку майбутніх інженерів-педагогів, здатних аналізувати, передбачати, прогнозувати, обирати раціональні варіанти технічних систем не тільки за їх технічними параметрами, а і не в меншій мірі – за економічними, потребує розробки нових навчальних програм, застосування вдосконалених концепцій інтегрованого навчання, максимального використання можливостей засобів навчання, зокрема, комп'ютерних технологій, які мають такі переваги: позитивна мотивація, миттєвий зворотній зв'язок, застосування на всіх етапах навчального процесу, індивідуалізація навчання, охоплення великої кількості студентів, можливість повернення до попереднього етапу і багаторазовість у відпрацюванні дій, дотримання послідовності в навчанні від простого до складного, створення однакових умов для всіх студентів тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Встановлено, що компонентами економічних знань є такі: поняття, судження, умовиводи, терміни, факти, закони, теорії, концепції, тенденції, методи, процеси, алгоритми, оцінка, правила, норми, принципи, властивості, засоби, критерії, символи, описи, класифікації, фактори, які відповідають категоріям логіки (О.К. Белова, Н.П. Волкова, Г.О. Ковальчук, В.А. Козаков).

Для здійснення поетапного формування економічних знань виділяються такі етапи навчання: мотиваційний, орієнтувальний, виконавський та контрольно-корегувальний (А.В. Духавнєва, Т.М. Давиденко, В.Є. Столяренко, Т.І. Шамова, Г.М. Шибанова та ін.) і рівні формування економічних знань: впізнання, розуміння, застосування, творчість (О.К. Белова, Г.О. Ковальчук).

Якостями знань, які визначають показники сформованості економічних знань у майбутніх інженерів-педагогів, є повнота, глибина, оперативність, гнучкість, конкретність та узагальненість, системність, систематичність, усвідомлення, міцність (Н.П. Волкова, М.І. Дьяченко, Л.О. Кандибович, І.Я. Лернер, П.Г. Москаленко).

Засобами, які забезпечують можливість належним чином вирішувати професійні завдання економічного змісту майбутніми інженерами-педагогами і, в той же час, сприяють ефективному формуванню в них же економічних знань є комп'ютерні технології (А.Т. Ашерів, О.І. Башмаков, І.Л. Башмаков, Л.В. Глухова, А.С. Гринберг, М.І. Жалдак, О.О. Золотарьов, А.О. Іванова, Н.В. Макарова, Ю.І. Машбиць, О.К. Овчаренко, М.О. Пивоварова, Г.В. Сучков, В.О. Чернов та ін.).

Різноманітні аспекти впровадження інформаційних технологій у навчальний процес започатковано і розвинуто у фундаментальних працях учених: Р. Вільямса, Б. Гершунського, А. Єршова, М. Львова Р. Гуревича, Є. Данильчука, Н. Морзе, Л. Положенцева, Роберта, О. Філатова, Г. Чусавитина та ін. Наразі особливо актуалізується необхідність удосконалення навчально-виховного процесу підготовки фахівців економічного профілю на основі інформаційних технологій.

За нинішніх умов зростання вагомості фахівців економічного профілю постає завдання удосконалення і підвищення якості їх підготовки, а тому виникає потреба цілеспрямованого, усвідомленого підходу до формування стратегії їх підготовки, що є можливим за умов розробки продуманого проекту дидактичної системи підготовки у вищій школі.

Соціально-економічні умови розвитку суспільства на сучасному етапі розширили та ускладнили процес навчання і виховання у вищих навчальних закладах. Головним завданням вищої школи є підготовка фахівців до професійної діяльності в інформаційному просторі сучасного суспільства. Вміння молодого спеціаліста активно використовувати засоби інформаційних та телекомунікаційних технологій входять в поняття компетентності сучасного фахівця економічного профілю. Тому актуальним стало питання про конкурентоздатність підготовлених фахівців, а саме про якість фахової підготовки майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю.

Для забезпечення системного характеру формування економічних знань у майбутніх інженерів-педагогів, раціональної побудови економічного навчального матеріалу, використання ефективних способів формування економічних знань, підвищення мотивації та активізації діяльності студентів має бути реалізованою інтеграція технічних, економічних та комп'ютерних знань. Це головна ідея розробленої моделі формування економічних знань у студентів інженерно-педагогічних спеціальностей економічного профілю.

Формування цілей статті... Аналіз теорії та практики професійної підготовки майбутніх фахівців економічного профілю, зокрема, і в умовах дистанційного навчання та подолання низки суперечностей між: нагальною потребою суспільства в конкурентоспроможних фахівцях та рівнем їхньої професійної підготовки; необхідністю формування економічних знань у студентів для підтримки конкурентоспроможності, навичок професійного спілкування, професійної мобільності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю. Саме тому метою статті є впровадження інформаційних технологій у професійну підготовку фахівців економічного профілю.

Виклад основного матеріалу дослідження... Освіта багато в чому визначає життя людини, її благополуччя, а головне можливість самореалізації. У новому тисячолітті роль освіти інша, ніж у попередні роки та сторіччя. Необхідність своєчасного і правильного реагування на виклики епохи вимагає утвердження нової парадигми освіти. На відміну від традиційної освітньої моделі, що базувалась на пріоритеті простого засвоєння і відтворення інформації, головною метою навчання у XXI столітті стає всебічний розвиток людської особистості як рівновеликої цінності. Демократичне спрямування навчання дає людині можливість підготуватися до життя в швидкоплинних умовах соціокультурного життя і професійної діяльності [1, с.11].

У Законі України «Про інформаційний суверенітет та інформаційну безпеку України» зазначено, що інформаційні технології – це матеріалізовані на базі інформаційної інфраструктури види, способи й методи діяльності та застосування технічних засобів, призначених для створення, накопичення, зберігання, поширення та використання інформації. Першочерговим завданням є створення системи освіти нового типу, пошук варіантів школи майбутнього, яка базувалась б на сучасних інформаційних технологіях і була здатна, за висловом Томаса Джефферсона, "звільняти, а не підкорювати уми, виховувати людей, які б ставили запитання, а не вузьких бездумних конформістів, прищеплювала б мораль, яка б підкріплювала свободу, а не мораль, яка б задурманювала розум і не давала виходу в життя новим чи альтернативним ідеям" [1, с. 12].

В.Монахов зазначає, що поняття «нові інформаційні технології навчання» з'явились у зв'язку з розвитком інформатизації суспільства. Під цим поняттям розуміють комплекс навчальних і навчально-методичних матеріалів, технічних та інструментальних засобів обчислювальної техніки навчального призначення, методи й організаційні форми навчання, а також систему наукових знань про роль місце засобів обчислювальної техніки в навчальному процесі, про форми й засоби їх застосування для підвищення ефективності діяльності викладача й студента.

Інформаційні технології в навчанні – потужний засіб підвищення продуктивності розумової праці, що дозволить знайти кардинальні рішення багатьох нагальних та педагогічних проблем забезпечити ефективне управління навчальним процесом.

На думку О. Співаковського, використання сучасних інформаційних технологій в освіті сприяє:

- розкриттю, збереженню й розвитку індивідуальних здібностей студентів;
- формуванню пізнавальних інтересів, прагнення до самовдосконалення та самореалізації студентів;
- забезпеченню комплексності вивчення явищ дійсності, нерозривності взаємозв'язку між природознавством, технікою, гуманітарними науками й мистецтвом;
- постійному динамічному оновленню змісту, засобів, форм методів процесів навчання й виховання.

І. Балягіна, М. Богорад, Г. Ковальчук наголошують на тому, що традиційна система навчання спроможна лише зорієнтувати студентів у змісті предмета, але не може забезпечити формування високого рівня знань.

Завданням сучасної економічної освіти є не лише дати теоретичні знання, а й підготувати фахівців нової формації, наблизити навчання до реалій практики. Вирішити ці завдання допомагає застосування інформаційних технологій навчання, ігрових методів навчання, проведення ділових, рольових ігор.

Незважаючи на всі труднощі в країні, спостерігається тенденція до створення інформаційного суспільства, впроваджується в життя концепція інформаційної культури з широким використанням сучасних інформаційних технологій в навчальному процесі.

Сьогодні в Україні швидкими темпами здійснюється впровадження комп'ютерної техніки в усі галузі людської діяльності. Особливо активно цей процес реалізується в таких ключових галузях, як освіта, економіка, медицина, промисловість. Комп'ютеризація передбачає формування у фахівців знань і вмінь швидко й правильно отримувати, зберігати, передавати інформацію та раціонально її використовувати. Цьому сприяє процес інформатизації освіти, який являє собою впровадження в заклади системи освіти інформаційних засобів, заснованих на мікропроцесорній техніці, а також інформаційної продукції та педагогічних технологій, які базуються на цих засобах.

Розвиток науки та виробництва призводить до необхідності підвищення вимог до професійної підготовки майбутнього спеціаліста економічного профілю. Це пов'язано з тим, що перехід економіки країни на більш високий рівень, налагодження економічних зв'язків з зарубіжними країнами неможливі без сформованості у суб'єктів цих процесів певного рівня економічної культури. Таким чином, соціально-економічні перетворення в сучасному суспільстві висувають нові завдання перед системою освіти. Такими завданнями є:

- підготовка спеціалістів зі знаннями комп'ютера в галузі своєї професійної діяльності;
- формування інформаційної культури майбутнього фахівця як складової загальної та професійної культури;
- підвищення ефективності і якості професійної підготовки випускників вищих навчальних закладів на базі нових інформаційних технологій навчання.

Розвиток інформаційного суспільства передбачає широке використання інформаційно-комунікаційних технологій в економічній освіті, що визначається рядом факторів:

- впровадження інформаційних технологій в економічну освіту суттєво прискорює передачу знань та накопиченого технологічного та соціального досвіду людства не тільки від покоління до покоління, а й від однієї людини до іншої;
- сучасні інформаційні технології, підвищуючи якість економічної освіти і навчання, дозволяють фахівцеві успішніше та швидше адаптуватися до навколишнього середовища та соціальних змін, які відбуваються. Це дає змогу кожній людині отримувати необхідні знання як сьогодні, так і в майбутньому;
- активне і ефективно впровадження цих технологій в економічну освіту є важливим фактором створення системи освіти, що відповідає вимогам сучасного інформаційного суспільства і процесу трансформування традиційної системи освіти в нову систему [2, с. 264].

На думку І.А Кінаш. актуальною проблемою сьогодення є розробка освітніх технологій, спроможних модернізувати традиційні форми навчання у ВНЗ з метою підвищення рівня навчального процесу.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій не зводиться до простої заміни "паперових" носіїв інформації електронними. Інформаційно-комунікаційні технології дають можливість поєднувати процеси вивчення, закріплення і контролю засвоєння навчального матеріалу, які за традиційного навчання частіше всього є розірваними. Інформаційні технології дають можливість у більшій мірі індивідуалізувати процес навчання, зменшуючи фронтальні види робіт і збільшуючи частку індивідуально-групових форм і методів навчання. Також інформаційні технології сприяють підвищенню мотивації навчання, розвитку креативного мислення, дозволяють економити навчальний час; інтерактивність і мультимедійна наочність сприяє кращому представленню інформації, відповідно, і кращому засвоєнню знань [4, с. 242].

Важливим чинником доцільності впровадження інформаційних технологій у професійну підготовку студентів є їх максимальна відповідність практичній роботі фахівців в фінансово-економічній сфері України.

Висновки... Актуальність інформаційних освітніх технологій зумовлена тим, що вони вдосконалюють систему освіти і роблять ефективнішим навчальний процес. У сучасному розумінні інформаційна освітня технологія – це педагогічна технологія, яка використовує спеціальні способи, програмні та технічні засоби (кіно-, відео-, аудіозасоби, комп'ютери, телекомунікаційні мережі) для роботи з інформацією. Інформаційну освітню технологію потрібно сприймати як додаток інформаційних технологій для створення нових можливостей передачі знань (діяльності викладача), сприйняття знань (діяльності студента), оцінки якості знань, всебічного розвитку особистості студента в навчально-виховному процесі [3, с. 15].

Інформатизація економічної освіти вимагає впровадження у вищу освіту інноваційних змісту, методів, засобів та форм професійної підготовки майбутніх фахівців нової формації, створення потужної інформаційної інфраструктури у вищих навчальних закладах з розвиненим інформаційно-комп'ютерним навчальним середовищем, впровадження Інтернет-технологій, електронного навчання, комунікаційних мереж (глобальних, національних, локальних).

Інформаційні технології є найбільш ефективними, які можуть бути використаними в процесі навчання для передачі знань та забезпечення зворотного зв'язку студента з викладачем. У процесі застосування інформаційних технологій у студентів виробляються і переважають навички самостійної роботи, що відіграє важливу роль для формування майбутнього висококваліфікованого конкурентоспроможного спеціаліста економічного профілю, оскільки в сучасних умовах стрімкого розвитку науки, швидкого оновлення інформації не можна навчити людину на все життя, важливо розвинути в неї інтерес до накопичення знань, до безперервної самоосвіти. Завдання вищого навчального закладу – підготувати майбутнього спеціаліста, готового до постійного професійного зростання, соціальної та фахової мобільності, здатного до саморегуляції в сфері безперервної освіти.

Застосування інформаційних технологій у навчальному процесі професійної підготовки студентів потребує подальшого вдосконалення та адаптації до сучасних умов економіки та ринку праці в Україні.

Література

1. Машбиць Ю.І. Основи нових інформаційних технологій навчання: Посібник для вчителів /Авт.кол.; За ред. Ю.І.Машбиця. – К. : ТЗМН, 1997. – 264 с.
2. Ніколаєнко С.М. Стратегія розвитку освіти України: початок XXI століття / С.М. Ніколаєнко. – К. : Знання, 2006. – 253 с.
3. Никитина Н.Н. Основы профессионально-педагогической деятельности: Учеб. Пособие для студ. учреждений сред. проф. образования / Н.Н.Никитина, О.М.Железнякова, М.А.Петухов. – М. : Мастерство, 2002. – 288 с.
4. Ситник В.Ф. Основи інформаційних систем: Навчальний посібник. / В.Ф.Ситник. – К. : КНЕУ, 2001. – 420 с.

Анотація

У статті розглядаються основні аспекти використання сучасних інформаційних технологій в освітньому процесі. Охарактеризовані напрямки впровадження інформаційних технологій в економічну підготовку студентів. Розглядаються проблеми, які пов'язані з практикою професійної підготовки фахівців економічних спеціальностей. Підкреслюється роль інформаційних технологій у професійній діяльності фахівців економічного профілю.

Аннотация

В статье рассматриваются основные аспекты использования современных информационных технологий в образовательном процессе. Охарактеризованы направления внедрения информационных технологий в экономическую подготовку студентов. Рассматриваются проблемы, связанные с практикой профессиональной подготовки специалистов экономических специальностей. Подчеркивается роль информационных технологий в профессиональной деятельности специалистов экономического профиля.

Summary

In the article the main aspects of the use of modern information technologies in educational process. Characterized directions of implementation of information technologies in economic background of students. Discusses the problems associated with the practice of training specialists of economic specialties. Emphasizes the role of information technologies in professional activity of specialists of economic profile.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, інформаційні системи, професійна підготовка, професійна діяльність, висококваліфікований фахівець, інформаційні освітні технології, програмні засоби.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, информационные системы, профессиональная подготовка, профессиональная деятельность, высококвалифицированный специалист, информационные образовательные технологии, программные средства.

Key words: information and communication technologies, information systems, training, professional experience, highly qualified specialist, information educational technologies, software tools.

Подано до редакції 09.10.13.